

Nr 341.

Av herrar Mannerskantz och Lundqvist, om utredning rörande de socialpolitiska förmånernas inverkan på enskilda inkomsttagares ekonomi i olika inkomstgrupper m. m.

En stor stockholmstidning har nyligen publicerat en utomordentligt intressant artikelserie belysande medelklassens problem. Tidningen har med stort siffermaterial kunnat påvisa, att medelklassgrupperna genom de senaste årtiondenas samlade löne-, skatte- och socialpolitiska åtgärder relativt sett fått sin standard hårt pressad. Successivt genomförda reformer på dessa områden ha, tagna var för sig, kunnat framstå såsom motiverade. En metodisk sammanställning av dessa åtgärders samlade verkningar leder emellertid fram till sådana resultat, att det synes berättigat att hävda, att en strävan efter högsta möjliga rättvisa lätt slår över i sin motsats och blir till upprörande orättvisa.

Särskilt beaktansvärda resultat ger en sådan helhetssyn på det socialpolitiska området. Isolerat betraktade kunna möjligen de nu gällande skatte- och inkomststrecken för huvudparten av de sociala förmånerna förefalla relativt skäligen. Den starka stegring, som de socialpolitiska förmånernas antal och omfång genomgått under det sista decenniet, har emellertid medfört en ödesdiger tillspetsning av de nackdelar, som generellt vidlåda en inkomstprövning. Dessa nackdelar sammanhånga främst med inkomstprövningens ekonomiska verkningar för de inkomsttagare, som befinna sig i gränsskiktet, där en mycket liten inkomstökning medför bortfall av en förmån. I den mån de sociala förmånernas relativa betydelse för familjebudgeten ökar, samtidigt som inkomstgränserna för huvudparten av förmånerna förläggas inom en mycket snäv sektor på inkomstskalan, måste ansatser till en verklig »vattendelare» i socialpolitiken uppkomma.

Drastiska exempel på gränsskikt av detta slag ha anförts i diskussionen. Särskilt välkända äro missförhållandena inom det komplex av förmåner som anknyta till folkpensionen. De kommunala och statliga bostadstilläggen på dyrorter reduceras här med i regel 50 procent från vardera hållet, så snart pensionärens egen inkomst passerar ett lågt minimum. I Stockholm verkar reduktionen så, att en ensam ålderspensionär får ringa eller ingen behållning av en arbetsförtjänst eller tjänstepension, som ligger mellan 400 och 1 600 per år. Det har påpekats, att inom detta område avdragsreglerna ha samma verkan som en 100-procentig skatt. Ännu vid en egen-

inkomst på 6 000 kronor läggas på detta sätt 20 procent till trycket av de ordinarie skatterna. Dessa extrema förhållanden på just folkpensioneringens område äro så mycket mera anmärkningsvärda, som riksdagen vid sitt antagande av folkpensionsreformen valde ett icke behovsprövat alternativ för grundpensionen under den uttryckliga motiveringen, att arbetsvilja och sparsamhet härigenom skulle främjas.

För den stora huvudparten av de sociala förmånerna — barnfamiljernas bostadsförmåner, hjälpen åt husmödrarna, de ekonomiska bidragen till barnens fostran, tryggheten vid olycksfall, sjukdom och arbetslöshet — synes f. n. gränsskiktet ligga i inkomstlägena mellan 7 000 och 8 000 kronor. Om en tvåbarnsfamilj överskrider denna gräns måste höjningen »kompenseras» med ett ytterligare inkomstillskott på 1 500 à 2 000 kronor för att levnadsstandarden — inklusive värdet av de förlorade socialförmånerna — skall kunna behållas. Saken har för en typisk medelklassfamilj — årsinkomst 12 000 kronor — drastiskt framställts sålunda, att det ur standardsynpunkt är likvärdigt, om familjen ökar sin inkomst till 18 000 kronor eller *minskar* den till 7 500 kronor. Ett sådant förhållande kan icke sägas stå i överensstämmelse med sunda och produktiva principer för socialpolitiken.

Läget på det socialpolitiska området för ögonblicket har i skilda sammanhang karakteriserats som en reformpaus. Denna paus har emellertid icke ansetts utgöra hinder för en allmän översyn av det nu bestående sociala hjälpsystemet. Sålunda beslöt 1949 års riksdag hemställa till Kungl. Maj:t om »en översyn av socialvården i fråga om en samordning mellan dess olika delar samt de krav i olika hänseenden, som skilda reformförslag kunna medföra» — en hemställan, vars verkställighet fortfarande synes vara föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Enligt vår uppfattning borde denna av riksdagen begärda utredning, som syftar till en rationalisering av socialvården, kompletteras med en undersökning av bestående socialförmånernas samlade verkan på den enskilde medborgarens ekonomi i olika inkomstgrupper. En sådan utredning torde böra göras under hänsynstagande till skattetrycket och till verkningarna av övriga statliga och kommunala ingrepp i den enskildes inkomstförhållanden.

I den mån de ovan refererade iakttagelserna beträffande inkomstprövningens generella verkningar till sin tendens verifieras av en till grunden gående utredning, torde även olika alternativ för en rättelse böra övervägas av utredningen. Härvidlag torde i främsta hand böra prövas möjligheten att sprida de sociala förmånernas inkomstspärrar över ett större område av inkomstskalan i syfte att åvägbringa jämnare övergångar. Åtgärder av detta slag behöva icke stå hindrande i vägen för en nödvändig och brådskande reform av de allmänna skatteskalorna för att i produktionsfrämjande syfte sänka mellangruppers marginalskattesatser.

Med anledning av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snar utredning av de samlade socialpolitiska förmånernas inverkan på de enskilda inkomsttagarnas ekonomi i olika inkomstgrupper samt av de möjligheter, som stå till buds att motverka tvära skiftningar i de sociala förmånernas samlade summa vid stigande inkomst.

Stockholm den 26 januari 1950.

Axel Mannerskantz.

R. Lundqvist.
